

SYSSELSÄTTNINGSPOLITIKEN

Ett av de främsta målen med Europa 2020-strategin är att skapa fler och bättre arbetstillfällen. Den europeiska sysselsättningsstrategin med sina riktlinjer och stödprogram, såsom det europeiska programmet för sysselsättning och social innovation (EaSI), är utformad för att bidra till tillväxt och arbetstillfällen, arbetskraftens rörlighet och sociala framsteg.

RÄTTSLIG GRUND

Artikel 3.3 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och artiklarna 8–10, 145–150, 156–159 och 162–164 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

MÅL

I fördraget nämns flera viktiga principer, mål och verksamheter, bland annat att främja en hög sysselsättningsnivå genom att ta fram en samordnad strategi, särskilt för att se till att det finns en kvalificerad, utbildad och anpassningsbar arbetskraft och en arbetsmarknad som kan anpassas till ekonomiska förändringar. Enligt den horisontella klausulen i artikel 9 i EUF-fördraget ska unionen vid fastställandet och genomförandet av sin politik och verksamhet beakta målet om en hög sysselsättning.

RESULTAT

A. De första etapperna (1950-talet till 1990-talet)

Redan på 1950-talet kunde arbetstagarna få återanpassningsstöd i Europeiska kol- och stålgemenskapen (EKSG). Stödet gavs till arbetare i kol- och stålbranschen som riskerade att bli arbetslösa när branschen omstrukturerades. Europeiska socialfonden (ESF) (se faktablad [5.10.2](#)) inrättades i början på 1960-talet och var det viktigaste verktyget i kampen mot arbetslösheten.

Under 1980-talet och början av 1990-talet var handlingsprogrammen för sysselsättning inriktade på särskilda målgrupper, och en rad observations- och dokumentationssystem upprättades.

För att främja fri rörlighet och hjälpa arbetstagare att hitta arbeten i andra medlemsstater förbättrades det tidigare Sedoc-systemet och döptes 1992 om till Eures (Europeiska nätverket för arbetsförmedlingar). Eures är ett samarbetsnätverk mellan kommissionen och offentliga arbetsförmedlingar i EES-medlemsstaterna (plus Schweiz) och andra partnerorganisationer.

B. Mot en mer heltäckande sysselsättningspolitik

1. Vitboken om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning (1993)

Mot bakgrund av den höga arbetslösheten i de flesta av EU-länderna blev vitboken utgångspunkten för en diskussion om EU:s strategi för ekonomi och sysselsättning, och för första gången sattes sysselsättningsfrågorna överst på EU:s dagordning.

2. Amsterdamfördraget (1997) och dess bidrag

I Amsterdamfördraget, som trädde i kraft i maj 1999, tillkom ett nytt avsnitt om sysselsättning som lade grunden för inrättandet av en europeisk sysselsättningsstrategi och en permanent, fördragsgrundad sysselsättningskommitté med rådgivande funktion för att främja samordningen mellan medlemsstaternas sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik. Medlemsstaterna fortsatte dock att ha ensam behörighet inom sysselsättningspolitiken. Införandet av ett "socialt protokoll" i fördraget gjorde arbetsmarknadens parter mer delaktiga.

3. Luxemburgprocessen: den europeiska sysselsättningsstrategin 1997–2004

Det extrainsatta toppmötet om sysselsättning i Luxemburg i november 1997 blev startskottet för den europeiska sysselsättningsstrategin tillsammans med den öppna samordningsmetoden – den så kallade Luxemburgprocessen, som är en årlig cykel för samordning och övervakning av den nationella sysselsättningspolitiken som bygger på medlemsstaternas åtagande om att fastställa ett antal gemensamma mål och riktmärken. Strategin var uppbyggd kring följande:

- Riktlinjer för sysselsättning, utarbetade av kommissionen och antagna av rådet.
- Nationella handlingsplaner.
- En gemensam sysselsättningsrapport, offentliggjord av kommissionen och antagen av rådet.
- Landsspecifika rekommendationer, utarbetade av kommissionen och antagna av rådet.

I och med den europeiska sysselsättningsstrategin fick en hög sysselsättningsnivå samma prioritet som de makroekonomiska målen tillväxt och stabilitet.

4. Lissabonstrategin (2000–2010)

År 2000 kom Europeiska rådet i Lissabon överens om det nya strategiska målet att göra EU till den "mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomin i världen", med full sysselsättning som det övergripande målet för sysselsättnings- och socialpolitiken, och om konkreta mål som skulle uppnås till 2010.

År 2002 gjordes en översyn av den europeiska sysselsättningsstrategin, och 2005 återlanserades strategin med inriktning på tillväxt och arbetstillfällen för att förenkla och rationalisera Lissabonstrategin. Bland annat infördes en flerårig ram (första perioden 2005–2008). Sedan 2005 har riktlinjerna för sysselsättning varit integrerade i de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

De integrerade riktlinjerna för 2005–2008 och 2008–2010 innehöll totalt 23 riktlinjer, varav åtta var särskilt inriktade på sysselsättning.

5. Europa 2020-strategin (2010–2020)

Denna 10-åriga strategi för sysselsättning och smart och hållbar tillväxt för alla fastställde för första gången ett antal överordnade mål:

- Arbetsmarknaden: att öka deltagandet på arbetsmarknaden bland personer i åldrarna 20–64 år till 75 procent fram till 2020.
- Social delaktighet och bekämpning av fattigdom: att hjälpa minst 20 miljoner människor ur en situation där de riskerar att drabbas av fattigdom och social utestängning.
- Bättre kvalitet och resultat inom utbildningssystemen: att minska andelen ungdomar som lämnar skolan i förtid till 10 procent (från 15 procent) och öka andelen 30–34-åringar som

har fullföljt eftergymnasial utbildning eller motsvarande till minst 40 procent (i stället för 31 procent).

Medlemsstaterna ska omforma alla fem överordnade mål till nationella mål, med beaktande av sina relativa utgångslägen och nationella omständigheter.

De tio integrerade riktlinjerna innehåller sex allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken (artikel 121 i EUF-fördraget) och fyra sysselsättningsriktlinjer (artikel 148 i EUF-fördraget). De sysselsättningsriktlinjer som antogs av rådet i oktober 2010 syftade till att öka kvinnors och mäns deltagande på arbetsmarknaden, minska den strukturella arbetslösheten och främja kvalitet i arbetet; utveckla en kvalificerad arbetskraft som motsvarar arbetsmarknadens behov och främja livslångt lärande; förbättra utbildningssystemens kvalitet och resultat på alla nivåer och öka deltagandet i högre utbildning eller motsvarande; samt främja social delaktighet och bekämpa fattigdom.

I mars 2015 offentliggjorde kommissionen ett förslag till reviderade riktlinjer med tydlig inriktning på arbetsmarknaden som gick ut på att

- stimulera efterfrågan på arbetskraft (sysselsättningsskapande, skatt på arbete, lönesättning),
- främja arbetskraftsutbudet och kompetensen (deltagande och kompetensnivå, ta itu med strukturella brister inom utbildningssystemen, ungdoms- och långtidsarbetslöshet),
- förbättra arbetsmarknadens funktion (minskad segmentering av arbetsmarknaden, medverkan av arbetsmarknadens parter, förbättrad aktiv arbetsmarknadspolitik, arbetskraftens rörlighet),
- säkerställa rättvisa, bekämpa fattigdom och främja lika möjligheter (modernisera socialförsäkringssystemen, hälso- och sjukvården och långtidsvården, riktad socialpolitik för att förhindra att elever lämnar skolan i förtid och social utestängning).

Dessa riktlinjer ska antas av rådet efter att ha diskuterats av parlamentet.

6. Stödfinansieringsinstrument och politisk vägledning

Det europeiska programmet för sysselsättning och social innovation (EaSI), som antogs av parlamentet och rådet 2013, sammanför tre befintliga program:

- Progress (programmet för sysselsättning och social solidaritet), som sörjer för skapande av analytisk kunskap, stöder informationsutbyte och ömsesidigt lärande,
- Eures (Europeiska nätverket för arbetsförmedlingar), som är ett nätverk för arbetsrörlighet som tillhandahåller information, rådgivning och rekryterings- och förmedlingstjänster inom hela EU,
- Mikrofinansiering och socialt entreprenörskap, som omfattar tillgången till mikrofinansiering för enskilda och mikroföretag och kapacitetsuppbyggnad för tillhandahållare av mikrokrediter samt främjar sociala företag, dvs. företag vars huvudsyfte är socialt.

Utöver detta program ger kommissionen politisk vägledning i form av olika "paket".

Sysselsättningspaketet från april 2012 föreslog politiska åtgärder med fokus på jobbskapandets efterfrågesida genom sänkt skatt på arbete eller stöd till nystartade företag. I det politiska meddelandet understryks behovet av en förstärkt sysselsättningsrelaterad och social dimension i EU:s styrning och fastställs sätt på vilka arbetsgivarnas och arbetstagarnas företrädare ska kunna involveras mer i fastställandet av EU:s prioriteringar.

I december 2012 lade kommissionen som en uppföljning av det bredare sysselsättningspaketet fram ett förslag till ett ungdomssysselsättningspaket – en rad åtgärder för att hjälpa medlemsstaterna att specifikt ta itu med arbetslösheten och den sociala utestängningen bland ungdomar med hänsyn till den höga och ihållande ungdomsarbetslösheten, som bestod av

- en rekommendation från rådet om att inrätta en europeisk ungdomsgaranti (april 2013), med syftet att se till att alla unga under 25 år inom en period av fyra månader efter det att de blivit arbetslösa eller avslutat sin formella utbildning får ett högkvalitativt erbjudande om sysselsättning, vidareutbildning, lärlingsutbildning eller praktik,
- den europeiska alliansen för lärlingsutbildning (som lanserades i juli 2013),
- en rekommendation från rådet om kvalitetskriterier för praktikprogram (mars 2014).

Kommissionen övervakar genomförandet av ungdomsgarantin i medlemsstaterna, bland annat tillsammans med Europeiska nätverket för offentliga arbetsförmedlingar.

I februari 2016 antog rådet kommissionens förslag till rekommendation om integrering av långtidsarbetslösa på arbetsmarknaden. Förslaget inriktar sig på registrering hos en arbetsförmedling, en ingående individuell utvärdering och ett avtal om återinträde på arbetsmarknaden. Precis som med ungdomsgarantin kommer ett övervakningssystem att upprättas genom den europeiska planeringsterminen och sysselsättningskommittén. Europeiska socialfonden kan stödja båda initiativ, men Europeiska rådet beslutade i februari 2013 att inrätta ett ungdomssysselsättningsinitiativ med en budget på upp till 6,4 miljarder euro (3,2 miljarder från Europeiska socialfonden och 3,2 miljarder från en särskild budgetpost) för perioden 2014–2020 (se faktablad [5.10.2](#)). Initiativet fokuserar på ungdomar i åldern 15–24 år som varken arbetar eller studerar, och omfattar endast regioner med en ungdomsarbetslöshet på mer än 25 procent.

För att kompetensen bättre ska kunna matchas mot behoven på arbetsmarknaden lade kommissionen i juni 2016 fram *En ny kompetensagenda för Europa* – ett paket bestående av 10 nyckelåtgärder. Två förslag till rådsrekommendationer presenterades, den ena om inrättande av en kompetensgaranti för lågutbildade vuxna och den andra om en översyn av den europeiska referensramen för kvalifikationer, som under 2016 ska kompletteras av ett förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om en översyn av Europass-ramen.

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Parlamentets roll på detta område har gradvis utvecklats. Sedan Amsterdamfördraget trädde i kraft måste rådet samråda med parlamentet innan det antar riktlinjerna för sysselsättning. Den öppna samordningsmetoden har dessutom stärkt parlamentets roll, och då inte bara Europaparlamentets utan även de nationella parlamentens, vilka bör vara delaktiga i fastställandet och uppnåendet av de nationella målen.

Resolutioner och andra texter återspeglar att parlamentet anser att sysselsättning och social delaktighet är en av EU:s viktigaste frågor och att EU och medlemsstaterna måste samordna sina insatser.

Under regeringskonferensen 1996 begärde parlamentet att ett särskilt kapitel om sysselsättning skulle ingå i Amsterdamfördraget.

När det gäller sysselsättningsriktlinjerna för 2008–2010 verkade parlamentet för en ändring för att stärka Lissabonstrategins sociala dimension och sysselsättningens kvalitet. Parlamentet rekommenderade också att en välavvägd strategi för “flexicurity” (flexibilitet och trygghet) skulle införas.

Parlamentet har helhjärtat stöttat Europa 2020-strategin och även antagit resolutioner där man stöder och stärker de olika flaggskeppsinitiativen och sysselsättningspaketet från 2012. Många av initiativen för att bekämpa ungdomsarbetslösheten bygger på konkreta, praktiska åtgärder som parlamentet har föreslagit, till exempel EU:s ungdomsgaranti och miniminormer för praktiktjänstgöring. Parlamentet har sedan 2010 helhjärtat stöttat inrättandet av ungdomsgarantin, och övervakar genomförandet av den. I sin resolution av den 17 juli 2014 efterlyste parlamentet en europeisk rättslig ram för införande av miniminormer för genomförandet av ungdomsgarantin, inbegripet kvaliteten på lärlingsutbildningar och som även täcker in unga mellan 25–30 år.

Vidare gav parlamentet i sin resolution av den 29 oktober 2015 sitt stöd till rekommendationens angreppssätt på långtidsarbetslöshet och krävde samtidigt att Europeiska socialfonden ska användas på ett ändamålsenligt sätt, att ytterligare resurser mobiliseras och att arbetsförmedlingarnas finansiella och administrativa kapacitet förbättras.

Europaparlamentet har arbetat intensivt med kompetensutveckling på senare tid, vilket har haft en inverkan på den nya kompetensagenda för Europa som kommissionen utfärdade i juni 2016. Här ingår Europaparlamentets resolution av den 10 september 2015 om att skapa en konkurrenskraftig arbetsmarknad i EU för 2000-talet: att matcha kompetens och kvalifikationer med efterfrågan och arbetstillfällen, parlamentets resolution av den 19 januari 2016 om kompetenshöjande åtgärder för att bekämpa ungdomsarbetslöshet samt parlamentets resolution av den 12 april 2016 om Erasmus+ och andra verktyg för att främja rörligheten inom yrkesutbildningen.

[Susanne Kraatz](#)
[12/2016](#)